

Пише
Александар РАДИЋ

ТУРСКА ИНТЕРВЕНЦИЈА НА СЕВЕРУ ИРАКА

Турска се изборила за дозволу Вашингтона да предузима војне акције против Радничке партије Курдистана (ПКК) на простору Ирака. Тиме се потврдио значај те државе у проценама америчких политичара, који су извагали однос цене и ефикасности дозволивши Турцима да интервенишу против Курда, иако су се они показали као верни савезници коалиционих снага у Ираку.

Турска, од пада Садамовог режима 2003. године, са забринутошћу прати прилике на северу Ирака, у Курдистану. Расуло централне власти одразило се на јачање региона. Полуаутономност политичког живота Курдистана, према проценама Анкаре, одразиће се на прилике међу Курдима у Турској, који ће са ослонцем на сабраћу из Ирака ући у нови круг борби за самосталност и стварање јединствене курдске државе.

Турци су превентивно, током припрема за рат у Ираку, ставили до знања Вашингтону да неће подржати улазак америчких снага у Курдистан. Зато су забранили планирани пролазак америчке 4. дивизије, којој су, у почетним плановима за уништење Садамовог режима, поверени задаци на северу Ирака. Американци су имали добре везе са Курдима и зато су меко, са минималним ангажманом силе, заузели север, за разлику од јединица које су са југа морале да савладају ирачке оружане снаге.

Турци су били врло незадовољни каснијим развојем прилика, јер су у Курдистану препознали извор нових безбедносних проблема. То се у пракси потврдило када су припадници паравојних снага ПКК обновили герилске активности на југоистоку Турске, у којој су од 1984. године стално били присутни и водили герилски рат против владиних снага безбедности. Тако се Турска после неколико година паузе суочила са снажним изазовом ПКК -а.

Низали су се инциденти у којима су две стране размењивале ударце. После првих погибија турских војника у великим градовима током масовних демонстрација, Турци су демонстрирали намеру да подрже борбу владиних снага против ПКК -а. У узаврелој атмосфери, на мети емоција Турака нашли су се Американци, јер се сматрало да су они одговорни за јачање Курда и што не пружају прилику турским оружаним снагама да уђу у северни Ирак и униште базе ПКК .

У стварности, Турци су морали да се задовоље концентрацијом снага на граници, које су добиле задатак да чврсто затворе све пролазе за герилце. У планинским подручјима размештено је око 100.000 људи. ПКК -а се потрудио да савлада препреке и да одржи стални притисак на Анкару. Само током 2007. године у разним инцидентима бележи се више од 200 погинулих припадника турских оружаних снага и ПКК . Званични извори нису потврдили губитке, тако да се цени да су они и знатно већи.

Американци су дуго били глуви на тврдоглаво инсистирање Анкаре за дозволу да се сама позабави изворима побуне. Разлози за такав став били су очигледни – савезници у Ираку нису изложени свакодневним борбама само у Курдистану. У том региону инциденти су врло ретки, а Курди су се показали оданим

савезницима. На другој страни и Турска се као чланица НАТОа и врло вредан савезник морала заштитити од ПКК . Током лета 2007. године из Генералштаба оружаних снага Турске су, после неколико заседа ПКК -а, светској заједници ставили до знања да имају право да одговоре на побуну онако како сматрају за најбоље. Из Генералштаба су отворено затражили од турске владе да дозволи интервенцију на северу Ирака како би се уништила ПКК -а. Американци су на то реаговали захтевом ирачким властима и, посебно, курдским лидерима да предузму све потребне мере како би се обуставиле насилне активности ПКК -а на територији Турске. Истовремено су од Анкаре затражили да буде суздржана и да не предузима самосталне акције. Турци су на то 17. октобра у Парламенту донели одлуку да се одобре заграничне активности оружаних снага.

Већ крајем новембра званични извори потврдили су прве уласке турских елитних јединица у дубину Курдистана. Они су прогонили герилце ПКК који су покушали да умакну са турске територије у безбедност курдистанских планина.

Досадашњи развој догађаја кулминирао је 16. децембра, када су турски борбени авиони ушли у ирачки ваздушни простор и бомбардовали базе ПКК . Из Вашингтона су одобрили да се примени сила и зато су отворили ваздушни простор изнад планине Кандил за 50 турских авиона. После првог удара турски артиљерци су наставили са гађањем циљева у Ираку. Званично, резултати су били мршави – у неколико села изложених бомбардовању погинула је једна жена и два цивила су повређена. Политичке последице су знатно теже – Американци су показали да се може применити двоструки систем вредности када се ради о важним савезницима. Турски генерали су, осим примарног задатка – заштите државе, имали политичке користи јер су показали све снажнијим исламистима да су у стању да бране Турску. Тиме ће ојачати ауторитет у односу на цивилне власти исламистичке оријентације.

У врло осетљивој игри моћи, генерали покушавају да одрже традиционалне вредности секуларне државе утемељене између два светска рата, у време када се на челу државе налазио Мустафа Кемал Ататурк. На сваку назнаку залагања за повратак на верску државу генерали су до сада без устрчавања реаговали силом, али корак за кораком исламисти су утврдили доминантну позицију у гласачком телу. Ове године оружане снаге више нису могле да зауставе доласак исламиста на водеће положаје у држави. Додуше, обзнанили су да ће се секуларна држава бранити свим средствима. Једина тачка на којој су интереси генерала, исламиста и огромне већине у популацији идентични јесте – турски национализам. ■